

batur, quia, posito auxilio efficaci præveniendi, consecutio actus liberi non potest esse infallibilis, nisi vel ex præscientia, vel quia immutabilis est, posito tali auxilio. Sed infallibilitas non potest primo et per se ex præscientia provenire; ergo necesse est ut eveniat ex prædeterminatione physica. Minor probatur, quia vel est sermo de præscientia absoluta, et hæc supponit præscientiam auxilii absolute futuri, et efficaciam ejus, vel de præscientia conditionata, et hæc vel nullo modo datur de talibus futuris contingentibus, quæ sit omnino certa et infallibilis, antequam præsciatur absolute futura, vel, si datur, necessario supponit sub illa conditione decretum Dei absolutum et efficace, in quo veritas illa et certitudo fundetur, quod decretum involvit etiam efficaciam quam auxilium de se habet ad determinandam voluntatem. Et quia hoc tantum fundamento videtur præcludi via ad salvandum omne aliud auxilium prævium efficace, quod sit potentissimum medium quo Deus exequatur absolutam prædestinationem, vel de salute electorum, vel de aliis actibus liberis quos præfinivit, ut jam supponimus, ideo ab auctoribus hujus sententiæ omni conatu et contentione impugnata est conditionalis scientia, quia, illa e medio sublata, non superest alius modus sufficiens efficaciam, præter physicam prædeterminationem. Modi autem explicandi et defendendi hanc sententiam sunt multi, et auctores ejus in illis non conveniunt, et aliqui non in omnibus punctis, sed in uno vel alio consentiunt, et ideo nunc nec auctores refero, nec alia fundamenta; membratim enim in sequentibus capitibus illud præstabo.

21. *Opinio secunda.* — Secunda opinio negat esse necessariam prædeterminationem ad efficacitatem auxilii; fundamentum est imprimis a posteriori, tum quia, posita hujusmodi necessitate, auxilium tantum sufficiens erit de se inefficax, ac subinde non sufficiens; tum etiam quia talis ac tanta efficacitas induceret necessitatem libertati actus contrariam. A priori vero fundamentum est, quia ad salvandam veram efficaciam auxilii sufficit futura causalitas ejus, quæ sit infallibilis in divina præscientia, quam Deus sine dubio habet de hujusmodi futuris sub conditione prius secundum rationem, quam talia auxilia efficacia seu congrua distribuatur. In modo autem explicandi hanc sententiam est aliqua diversitas, quæ postea per partes tractanda est, et ideo nunc neque auctores refero, neque fundamenta illa amplius urgeo. Nos vero hanc posteriorem

sententiam approbamus et defendimus. Et fundamentum propositum prioris sententiæ evertimus, demonstrando dari in Deo certissimam et infallibilem scientiam veritatum contingentium, non fundatam ex parte objecti in aliquo decreto libero divinæ voluntatis, sed in veritate rei secundum se, ut in secundo prolegomeno tractatum est. Imo, nunc addimus non parum infirmari credibilitatem contrariæ sententiæ, ex eo quod efficaciter persuaderi non potest, nisi negando Deo quamdam scientiam valde conformem infinitæ illius perfectioni, sapientiæ, et altissimæ providentiæ, necnon sanctis Scripturis et Patribus nimis consentaneam, et quæ nec demonstrari potest impossibilis, neque hactenus vel probabiliter persuasum est.

22. Adde denique tam certum mihi esse Deum non prædeterminare illo modo voluntates humanas, neque id esse necessarium ad pie sancteque operandum, ut si vel talem necessitatem prædeterminationis admittere, vel electionem absolutam, aut prædefinitionem actuum liberorum ante præscientiam eorum negare necessarium esset, potius dicerem hoc posterius esse negandum, quam illud prius admittendum. Nam in doctrina fidei certius est dari peccatoribus auxilium sufficiens ad salutem, et auxilium efficace non tollere libertatem actuum supernaturalium, quam sit certum dari absoluta decreta libera in Deo de futuris actibus liberis ante præscientiam eorum. Et ideo, si oporteret vel illa principia labefactare, admittendo tale genus prædeterminationis, vel illa decreta in illo absoluto sensu non admittere, sed aliter illa interpretari, hoc potius esset eligendum quam prius; sed cum omnia illa dogmata vera sint, inter se non repugnant, nec in eas angustias redigimur, ut alterum ex illis duobus eligere necessarium nobis sit, ut jam tetigimus, et in discursu sequentium capitum planum fiet.

CAPUT VII.

UTRUM AUXILIUM EFFICAX, NECESSARIUM AD PIE OPERANDUM, SIT POSITUM IN ALIQUA EXCITATIONE PER SE ET EX VI SUE NATURÆ, AD PRÆCISE ENTITATIS, PRÆDETERMINANTE PHYSICE VOLUNTATEM AD CONSENSUM.

4. Ut duæ sententiæ generatim relatæ presius examinentur, et judicium de illis datum verum et solidum ostendatur, per omnes modos discurrere oportet, quibus illæ opiniones

defendi solent vel possunt, ut in illo, qui et principiis fidei magis consentaneus apparuerit, et ad resistendum hæreticis aptior, et minoribus difficultatibus implicatus fuerit, quiescamus. Circa opinionem vero de auxilio prædeterminante tres modi occurrunt, quibus cogitari potest. Primus, quod detur aliquis motus excitantis gratiæ qui natura sua habeat vim hanc prædeterminandi voluntatem, et inevitabiliter illam inducendi in consensum. Secundus est, ut nulla excitatio per se ad hoc sufficiat, sed compleatur virtus illa per aliam motionem realem distinctam ab actu prævio excitantis gratiæ, et ab actu liberi consensus, et quasi media inter illos. Tertius, ut consistat in ipsa immediata productione deliberati consensus, prout ab efficaci voluntate Dei procedit, vel (quod perinde est) ut consistat in efficaci Dei voluntate, qua talem actionem voluntati hominis immittit, eamdemque ad secum cooperandum efficaciter trahit. Ex quibus modis duo primi ad prædeterminationem in actu primo pertinent, tertius ad prædeterminationem in actu secundo, juxta declarationem in superiori capite datam. In hoc ergo capite primum modum, qui facilius est, expediemus.

2. *Dubitandi ratio.* — Ratio igitur dubitandi in puncto proposito est, quia efficace præveniens auxilium positum est in aliqua excitante gratia, id est, in vocatione quadam alta et secreta, et interna doctrina: ergo necesse est ut detur aliqua excitans gratia, quæ ex se, id est, ex vi sui modi intrinseci hanc efficaciam habeat; ergo illa etiam gratia erit physice prædeterminans voluntatem. Antecedens probatum est late capite præcedenti, ex sententia Augustini, qui testimoniis Scripturæ illud confirmat. Nam gratia illa, de qua loquitur Christus, Joann. 6: *Omnis qui audit a Patre, et didicit, venit ad me*, gratia excitans est, nam consistit in interna doctrina, illuminatione, et inspiratione, et tamen illi tribuit Christus infallibiliter effectum liberi consensus, cum dicit: *Venit ad me*; ut enim notat Augustinus, lib. de Grat. Christi, c. 14, non dixit Christus: *Potest venire ad me*, sed: *Venit; ubi jam* (inquit) *et possibilitatis profectus, et voluntatis effectus, et actionis effectus est.* Nam, ut superius dixerat, *quando Deus docet per Spiritus gratiam, ita docet ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat*, quæ omnia pertinent ad gratiam excitantem. Idemque confirmant omnia quæ de efficaci vocatione, ca-

pite præcedenti, diximus. Consequentia vero prima probatur, quia si excitatio non habeat hanc efficaciam ex se, seu ex intrinseco modo suo, jam non ipsa erit efficace, sed aliunde proveniet efficacia ex alio principio vocationi addito, quod accidentarium esset, quod est contra proprietatem verborum Scripturæ et Augustini. Altera etiam consequentia nota est ex declaratione data capite præcedenti, nam idem est prædeterminare, quod ex se infallibiliter effectum inferre.

3. Nihilominus in hoc puncto omnes utriusque opinionis auctores in hoc convenire videntur, quod per solas excitationes non prædeterminatur simpliciter ac physice voluntas: hoc in nostra sententia manifestum est; in aliorum autem opinione patet, tum quia, ob eam rem, præter excitationem, postulant novam motionem prædeterminantem physice, quia solæ excitationes ad hoc non sufficiunt. Unde Ledesma, art. 1, conclus. 1, licet excitationibus tribuat determinationem moralem, de quo statim dicam, addit in fine illius, illam prædeterminationem non esse physicam. Tum etiam quia isti auctores fatentur, ex duobus hominibus habentibus æqualia auxilia prævenientia excitantia, posse unum converti, et non alium, si uni detur auxilium adjuvans prædeterminans, et non alteri; ergo supponunt excitantia auxilia non prædeterminare physice. Imo, ut cap. 5 dixi, ideo negant auxilia excitantia in suo ordine esse efficace auxilium, quia illa non prædeterminant physice voluntatem, et ipsi putant veram efficaciam in physica prædeterminatione consistere. Ut autem hæc veritas magis declaretur et confirmetur, nonnullis propositionibus distinguenda est.

4. *Assertio.* — *Probatur.* — *Confirmatur.* — Dico primo: ad actum liberum supernaturalem efficiendum, non est necessaria excitans gratia physice prædeterminans voluntatem. Probatur primo ex principiis superiori libro positus de gratia sufficienti. Nam Deus præbet homini, qui non convertitur, vocationem et excitationem necessariam ad salutem, et non dat illi excitationem determinantem voluntatem ejus: ergo talis excitatio determinans non est ad salutem simpliciter necessaria. Et confirmatur, quia si excitatio de se determinans voluntatem est necessaria ut voluntas consentiat, ergo sine illa non potest consentire; ergo sine illa non habet sufficientem excitationem, et consequenter non peccat non consentiendo. Hic vero responderi potest vulgar

distinctione, scilicet excitationem determinan-tem esse necessariam ut quis consentiat, non vero ut possit consentire, et ideo sine illa habere hominem sufficientem excitationem, ut possit velle, non tamen ut velit. Sed hoc virtute impugnatum est in superiori libro, et in simili forma impugnabitur in sequentibus, quia auxilium, vere sufficiens, ex parte sua sufficiens est, non tantum ad posse, sed etiam ad velle, si homo bene illo uti velit, ut potest cum auxilio adjuvante, quia si nova vel distincta excitatio necessaria est, cum illa non sit in potestate hominis, simpliciter et absolute actus non est in ejus potestate.

5. *Probatur secundo.* — Secundo, probatur assertio ratione philosophica, quia voluntas ad actus naturalis ordinis non indiget excitatione, vel cognitione prævia naturali determinante voluntatem, ut ipsa possit, et de facto consentiat pro libertate sua; ergo, servata proportione, neque in supernaturalibus est necessaria excitatio sic determinans. Antecedens videtur certum, et satis declarari a Sapiente, Eccles. 15, illis verbis: *Deus creavit hominem et posuit eum in manu consilii sui*, etc. Ubi declarat proposuisse Deum homini vitam et mortem, ignem et aquam, ut porrigat manum ad quod voluerit. Est ergo determinatio illa in manu voluntatis, licet antecedentia consilia vel objecta illam non determinent. Idem probatur ex modo quo præbet homo consensum voluntatis, vel tentatione inductus, vel ad petitionem alicujus. Quis enim dicat tentationem determinare voluntatem physice, ut omnino velit? Tentatio autem se habet ut excitans ad malum. Idemque est de petitione, nam constat experientia non statim hominem annuere petenti aliquid, et postea suo arbitrio consentire, etiamsi excitatio petentis aucta non fuerit; non ergo ipsa fecit determinationem efficaciter, sed voluntas se determinavit. Consequentia vero prima probatur, quia Deus elevat voluntatem in supernaturalibus modo accommodato tali naturæ, et hoc est *fortiter et suaviter* illi providere. Item, quia eadem ratio cum proportione applicata utrisque operibus invenitur, ut magis ex sequenti assertionem patebit.

6. *Assertio secunda.* — *Probatur ex Scriptura.* — Dico secundo: gratia excitans prædeterminans physice voluntatem, neque datur hominibus vocatis ad gratiam, etiamsi de facto consentiant, neque est possibilis, non solum de communi lege, verum etiam neque ex natura rei. Prima pars probatur primo, ex illis locis Scripturæ, in quibus dicitur Deum

ita vocare homines, ut relinquat in potestate eorum consentire, vel resistere, ut est illud Apoc. 3: *Ego sto ad ostium, et pulso*, etc., et similia; quia dici non potest in omnibus his locis esse sermonem de sola vocatione, cui resistunt omnes homines qui illam recipiunt, sed absolute de quacumque quæ a quibusdam recipitur, et ab aliis rejicitur; alias sine causa diceret Deus: *Si quis aperuerit, intrabo ad eum*; et hoc etiam mihi probat admonitio Pauli ad Ephes. 2: *Cum timore et tremore vestram salutem operamini*, et subdit rationem: *Deus enim est qui operatur in vobis et velle, et perficere*. Duo enim conjunxit Paulus in his verbis: unum est, homines debere operari salutem suam; aliud, Deum esse qui salutem operatur et perficit. Supponit ergo Paulus, non obstante prævia operatione Dei per vocationem, ad hominem pertinere, et in potestate ejus esse, operari et non operari suam salutem, et ideo fortasse monuit ut cum timore et tremore operemur, quia possumus resistere vocationi Dei, etiamsi interdum eum illa operemur.

7. *Probatur ex Concilio Trident.* — *Concilio Senonens.* — Unde secundo principaliter probatur assertio ex cap. 5 et can. 4 sess. 6 Concilii Trident., quibus tradit talem esse inspirationem et illuminationem Dei, ut qui illam recipit, possit illam abjicere; et eandem vim habent verba Concilii Senonensis, dicentis prævenientem gratiam non inducere necessitatem, quia non est tale gratiæ trahentis auxilium, cui resisti non possit. Quæ profecto loca intelligenda sunt in sensu composito, saltem respectu gratiæ vocantis, etiamsi talis sit, ut cum illa contingat de facto hominem converti; ergo, stante tali excitatione, manet in voluntate integra potestas ad non consentiendum illi, ita ut homo possit conjungere dissensum cum tali excitatione, si ut talis est præcise spectetur; ergo talis excitatio de se non determinat voluntatem ad consensum physice determinatione, quia hæc determinatio, ut ex terminorum declaratione constat, excludit hanc potestatem. Sed hoc testimonium et ratio in eo fundata ad omne genus physice prædeterminationis applicanda est, et ideo inferius latius circa illud immorabimur, nam de sola excitante gratia facile ab aliis auctoribus admittitur. Unde Bannez 2. 2, quæst. 10, art. 1, documen. 3, circa finem, cum sibi hoc testimonium Concilii objecisset, adhibet primum responsum, primumque (ut ait) verum sensum Concilii, ut de auxilio excitante loquatur; illi enim secundum se spectato resisti potest.

8. *Probatur in doctrina Augustini.* — Tertio, probatur in doctrina Augustini, quia id est in potestate nostra quod, si volumus, facimus; si nolumus, non facimus: sed per excitantem gratiam velle constituitur in nostra libera potestate; ergo per excitationem non tollitur potestas nolendi id ad quod excitamur, etiam in sensu composito respectu excitationis, id est, etiam stante tali excitatione. Major traditur ab Augustino, lib. 1 de Lib. arbitr., cap. 12 et seqq., et lib. 3, cap. 1 et 3 et 4 Retract., c. 6 et 22. Minor autem sumitur ex doctrina ejusdem Augustini, lib. 3 de Liber. arbitr., c. ult., dicente: *Voluntatem non allicit ad faciendum quodlibet, nisi aliquod visum: quod autem quisque vel sumat, vel respuat, est in potestate; sed quo viso tangatur, nulla potestas est*. Ad hunc enim modum aliis in locis de excitante gratia philosophatur, ut in superioribus visum est, et in sequentibus videbimus. Nam per excitantem gratiam tangitur cor nostrum, ideoque non est ipsa in nostra potestate; relinquit autem in nostra potestate, tam velle quam nolle; ergo non determinat physice voluntatem; unde est illud Augustini, quæst. 2 ad Simplic.: *Velle suum voluit esse et nostrum, suum vocando, et nostrum sequendo*; dicitur enim nostrum, quia in potestate nostra est; et in lib. 83 Quæstionum, quæst. 68: *Si quis sibi tribuat quod venerit vocatus, non potest tamen sibi tribuere quod vocatus sit*. Ergo, teste Augustino, etiam vocatio illius, qui de facto venit, non ita determinavit voluntatem ejus, quin possit sibi tribuere quod venerit; ergo non fuit determinata ejus voluntas per ejus vocationem; et similia sumi possunt ex Prospero, lib. 2 de Vocat. gent., cap. 99, alias 26, et in sequentibus discursum hunc generalius urgebimus.

9. *Probatur ratione naturali.* — Quarto, argumentor ratione naturali, supposita doctrina theologica; nam gratia excitans tota consistit, vel in illuminatione intellectus, quam Augustinus vocat internam, seu revelationem, vel in simplicibus affectibus voluntatis, quos Augustinus vocat spirituales voluntatem et suavitatem; sed neutrum istorum potest voluntatem omnino determinare ad consensum; ergo sola gratia excitans non potest de se illam efficacitatem habere illo modo declaratam. Major quoad utramque partem invenitur apud Augustinum, tract. 26 in Joann., tractando et conferendo illa verba Christi: *Nemo potest venire ad me*, etc.; et illa: *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit*. Ubi inter alia

dicit: *Attractio est ipsa revelatio*, et ibidem explicat tractionem per illud: *Trahit sua quemque voluptas*; et serm. 2 de Verbis Apostol., dixit: *Ista suavitas ipsa est attractio*; et l. 1 de Grat. Christi, cap. 13 et 14: *Si doctrina dicenda est, ita dicatur, ut altius eam Deus infundere credatur*; et libr. 2 de Peccat. merit., c. 17: *Ut innotescat quid latebat, et suavere fiat quod non delectabat, gratia Dei est quæ hominum adjuvat voluntates*, quibus verbis totam hanc gratiam revocat ad certam scientiam, et victricem delectationem; et alia multa sumi possunt ex dictis supra de gratia excitante.

10. Minor autem, quoad priorem partem, de actu intellectus, manifesta est ex alio principio theologico, quod intellectus in hac vita non habet potestatem determinandi voluntatem ad unum, nam illa esset necessitas quoad exercitium, saltem in sensu composito, quæ in hac vita impossibilis est ex sola suppositione actus intellectus, nisi præcedat actus voluntatis, in quo talis determinatio fundetur, ut est notum in doctrina D. Thomæ 1. 2, q. 9 et 10 et 13, et 1 p., quæst. 82; et in Philosophia etiam seu Metaphysica manifestum est, quia est ad libertatem necessarium. Nam intellectus non est potentia libera, sed naturaliter apprehendit aut judicat: ergo si aliquando libere assentitur, oportet ut a voluntate moveatur. In actu ergo intellectus, qui antecedit omnino voluntatem, non est libertas, quod maxime notum est in actu gratiæ excitantis, de quo tractamus, ut ex supra dictis patet; ergo ad libertatem voluntatis, necessarium est ut per illum actum intellectus non determinetur ad unum; illa enim determinatio esset ab intrinseco, quia motio voluntatis per illum actum intrinseca est; ergo illa determinatio esset necessitas repugnans libertati. Et ideo etiam in Deo, ad salvandam libertatem ejus circa objecta secundaria suæ voluntatis, necessarium est ut per suam infinitam scientiam non determinet voluntatem suam ad illa objecta, sed quod ipsa se determinet, ut ex D. Thoma, 1 p., q. 19, supra retuli.

11. *Ratione denuo convincitur.* — Ratio denique a priori est, quia duo sunt in actu intellectus: unum est actus ipse, aliud est objectum ejus; actus ergo ipse non habet peculiarem vim determinandi voluntatem, quia non movet illam, nisi quatenus illi objectum applicat, nec ratione sui habet aliam efficaciam, ut est verior sententia; et quamvis haberet, illa deberet esse subjecta dominio voluntatis,